

CDN

Centrum Doskonalenia Nauczycieli
w Pile

Wiadomości Opinie Materiały

Biuletyn Pilskiej Oświaty

4/2023

ISSN 1429-6276

Wydaje

Centrum Doskonalenia
Nauczycieli w Pile
ul. Bydgoska 21
64-920 Piła

Kontakt:

Dyrektor

67 352 70 11

Sekretariat

67 352 70 10

**Pracownia Kształcenia
Ustawicznego**

67 352 70 21

67 352 70 22

pku@cdn.pila.pl

Pracownia Doradztwa

67 352 70 26

67 352 70 28

pd@cdn.pila.pl

**Pracownia Informacji
i Wydawnictw**

67 352 70 27

67 352 70 40

piw@cdn.pila.pl

Redaktor naczelny

Grzegorz Bogacz

Zespół Redakcyjny

Katarzyna Kwaśnik

dr Paweł Michał Owskianny

Skład Łamanie

Sławomir Kozłowski

Korekta

Katarzyna Włodkowska

W NUMERZE

Wstęp

1

Ze szkół i placówek

1. Ks. dr Piotr Olszanowski – Katecheza sakramentalna osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. 2
2. Marta Matkowska – Czy faktycznie „rodzina” jest najważniejsza ? 10

Scenariusze lekcji/zajęć

1. Wolontariat – Katarzyna Kaczmarek – Wolontariat w szkole. 12
2. Edukacja przedszkolna – Marta Matkowska, Katarzyna Kasprzak Wioleta Lachowicz – Masz Wiadomość – Dzień Postaci z Bajek w Przedszkolu. 15
3. Innowacja – Kamilla Rosa – Innowacja pedagogiczna przeprowadzona w Zespole Szkół Gastronomicznych w Pile „Zero waste – ZASADA 5 R”. 16
4. Historia – Marzena Teterus – Rebusomania, czyli bystrzak w szkole. 19
5. Religia – Małgorzata Walterbach – Eucharystia uczcą miłości – lekcja otwarta w SP 6 w Gnieźnie. 21

Co warto przeczytać?

1. Iwona Bukowska – Rekomendacje z bibliotecznej półki: 23
 - Natalia de Barbaro, *Czuła przewodniczka: kobieca droga do siebie.*
 - Dagmar Geisler, *Czy ten smutek kiedyś minie?: jak poradzić sobie z żalem.*
 - Roksana Jędrzejewska-Wróbel, *Dziwożona: baśń o wolności.*

Katarzyna Kwaśnik, nauczyciel konsultant, CDN w Pile

Od Redakcji

Wielce szanowni Państwo

Zbliża się koniec roku kalendarzowego, zatem czas na ostatni czwarty numer Biuletynu „Wiadomości – Opinie – Materiały”. Czy będą podsumowania? Otóż nie, rok szkolny jest w toku i dużo się dzieje. Konferencje, jakżeż udane, pełne pozytywnej energii i kreatywnych przemyśleń. Niezmiernie się cieszymy Państwa obecnością, podjęciem chęci dyskusowania o edukacji, przed którą jest wiele wyzwań. Dobrze, że myślimy podobnie, szukając najkorzystniejszych dróg wyjścia z zagubienia edukacyjnego. Wyzwań jest dużo, pamiętajmy wśród nich o dobrostanie ucznia, jak Mu pomóc w przygotowaniu do dorosłego życia pełnego pułapek i samotności.

Czy jesteśmy w stanie odpowiedzieć na te pytania? Wydaje się to niemożliwe. Co zatem możemy? Dotknąć kilku ważkich wątków, a to dobry początek.

Zatem...

W bieżącym numerze mamy bardzo ważny i potrzebny głos w zagadnieniu katechezy sakramentalnej, wobec osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi ze szczególnym odniesieniem do osób niepełnosprawnych.

Znajdziecie także definicyjne, wieloaspektowe spojrzenie na pojęcie „Rodziny”, które w zestawieniu ze swoim „tu i teraz” daje asumpt do wielu refleksyjnych przemyśleń.

Jest też miejsce dla dobrych praktyk, popartych dokumentacją działania. To prowadzony wolontariat w Zespole Szkół w Łobzenicy oraz miodowa innowacja w Zespole Szkół Gastronomicznych w Pile.

Oczywiście nieodłączny element grudniowego wydania to scenariusze lekcji otwartych. Tym razem z religii, historii oraz z edukacji przedszkolnej. W tym miejscu dziękuję doradcyiom metodycznym za trud obserwacji lekcji otwartych, oraz wyluskiwanie tych najciekawszych.

„Co warto przeczytać” to stały punkt naszego Biuletynu. Tym razem gościmy p. Iwonę Bukowską z trzema propozycjami, w których jest o kobiecie, żalu i wolności.

Niezmiennie towarzyszą Nam refleksyjne, szalenie klimatyczne fotografie autorstwa Emilii Jaworskiej – Weyders.

Aby tradycji stało się zadość, składam w imieniu dyrekcji CDN w Pile i wszystkich pracowników życzenia spokoju i ciepła rodzinnej atmosfery w Święta Bożego Narodzenia, a w Nowym Roku jeszcze więcej energii i kreatywności.

Katarzyna Kwaśnik

ks. dr Piotr Olszanowski, *Specjalny Ośrodek Szkolno-Wychowawczy w Sępólnie Krajeńskim*

Katecheza sakramentalna osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi

Katechizacja od wieków zajmowała bardzo ważne miejsce wśród wielu działań podejmowanych przez Kościół. Źródła katechezy należy upatrywać we wskazaniu Jezusa Chrystusa, który głosił: „Idźcie i nauczajcie wszystkie narody” (Mt 28, 19-20). O niewygasłym i nadal żywym zagadnieniu katechizacji przypomniał Sobór Watykański II, gdy w Deklaracji o wychowaniu chrześcijańskim zaznaczył, iż „wszyscy chrześcijanie jako dzieci Boże mają prawo do wychowania w duchu Ewangelii, a więc do pełnego uczestnictwa w życiu sakramentalnym”¹. Natomiast Adhortacja Apostolska *Catechesi tradendae* przypomina, że „dzieła katechizacji Kościół zawsze poświęcał wiele wysiłków jako jednemu ze swych najważniejszych zadań, gdyż Zmartwychwstały Chrystus, przed powrotem do Ojca, dał Apostołom ostatnie polecenie, aby czynili uczniów ze wszystkich narodów i nauczali je zachowywać wszystko, cokolwiek im przykazał”².

Wyjątkowe miejsce w szerokim dziale katechizacji zajmuje katecheza specjalna, której doniosła misja sprowadza się do wychowania „w wierze osób odbiegające od normy, których upośledzenie, choroba lub nieprzystosowanie społeczne w sposób wyraźny wpływa na poznanie Boga, przeżywanie Go i świadczenie o Nim”³. Chociaż osoby wymagające specjalnych potrzeb edukacyjnych spotykają na swojej drodze pogłębienia wiary większe przeszkody w poznaniu oraz przyswojeniu orędzia katechezy, to jednak dzięki temu zwiększa się doniosłość ich własnych starań i wysiłków osób im towarzyszących: rodziców, nauczycieli wychowawców.

Nieprzerwana dbałość i opieka nad osobami niepełnosprawnymi wraża się ze strony Kościoła między innymi poprzez zapewnienie odpowiedniej formacji duchowej, w której zasadnicze znaczenie odgrywa właściwie rozwinięte życie sakramentalne. A tutaj z pomocą przychodzi katecheza sakramentalna, dbająca o to, aby osoby niepełnosprawne nie znalazły się poza wspólnotą chrześcijańską, ale mogły czuć się w niej pełnoprawnymi członkami. Osoby, kształtujące swoje poglądy w oparciu o chrześcijańską wizję człowieka, zdają sobie sprawę, że w istocie niepełnosprawnej „odbija się w tajemniczy sposób obraz i podobieństwo, które sam Bóg zechciał wycisnąć na życiu swych dzieci”⁴. Stąd katecheza sakramentalna, kierowana wobec osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi nie może być pomijana czy spychana na margines, ale powinna stanowić integralną część wszelkich podejmowanych działań katechetycznych, aby ci, którzy wymagają specjalnej troski mogli poczuć się pełnowartościowymi uczestnikami wspólnoty Kościoła oraz ludźmi w pełni przez Boga umiłowanymi.

Osoby duchowne, katecheci, wychowawcy i rodzice przygotowujący dzieci do przyjęcia sakramentów stają nie tylko wobec wyjątkowego zadania i misji do wypełnienia, ale także wielkiego wyzwania, jakie stanowi katecheza sakramentalna. Kwestia formacji duchowej osób z niepełnosprawnością wymaga podejścia niezwykle wrażliwego i delikatnego, co sprawia, że katecheza specjalna wraz z towarzyszącą jej katechezą sakramentalną stają się przestrzenią

¹ Sobór Watykański II, Deklaracji o wychowaniu chrześcijańskim „*Gravissimum educationis*”, n. 2.

² Jan Paweł II, Adhortacja Apostolska o katechizacji w naszych czasach „*Catechesi tradendae*”, n. 1.

³ I. Kaftan, Specyfika katechezy dzieci upośledzonych umysłowo, „*Seminare*” 26 (2009), s. 71.

⁴ Kongregacja Nauki Wiary, Dokument Stolicy Apostolskiej na Międzynarodowy Rok Niepełnosprawnych (4.03.1981), w: *W trosce o życie. Wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej*, red. K. Szczygieł, Tarnów 1998, s. 341.

wymagającą w realizacji, czasami mozolną oraz potrzebującą dużego nakładu pracy.

Niniejsze opracowanie ma na celu przybliżenie zagadnienia katechezy sakramentalnej, jaką podejmuje się wobec osób wymagających specjalnych potrzeb edukacyjnych. Sakramenty, poprzez które udzielane jest życie Boże, znajdują wyjątkowe i swoiste urzeczywistnienie w odniesieniu do osób niepełnosprawnych.

Jednym z podstawowych praw osoby niepełnosprawnej jest prawo do pełnowartościowego wychowania w wierze. Urzeczywistnianie go dokonuje się w harmonijnej kooperacji środowisk wychowawczych, w skład których wchodzi rodzina, szkoła i parafia. Nieodzowną i zintegrowaną częścią prawa do wychowania w wierze jest katecheza sakramentalna, która w taki sposób ukierunkowuje nauczanie osób z niepełnosprawnością, aby mogły one na miarę swoich możliwości stać się odbiorcami przyniesionego przez Chrystusa orędzia zbawienia. Sakramenty są fundamentalnym źródłem łaski, jaka współdziała, daje oparcie i asystuje osobom o specjalnych potrzebach edukacyjnych w wielorakich okresach ich życia. „Łaska, którą niosą ze sobą sakramenty, jest potrzebna także, a może szczególnie, tym, którzy czasami nie potrafią wyrazić swojej wiary z powodu swojej niepełnosprawności. Dokonuje ona też niejako konsekracji ich cierpienia i stanowi pomoc w jego przeżywaniu”⁵.

Niezwykle istotne w podejściu do katechezy osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi jest podkreślenie, że niepełnosprawność, jaką zostały dotknięte nie jest tożsama z niepełnosprawnością duchową. Oznacza to, że uczniowie z niepełnosprawnością stanowią pełnoprawny i w pełni ich obejmujący podmiot nauczania katechetycznego, co więcej są wyjątkową grupą ludzi, która wnosi do katechezy wielkie bogactwo. Katecheza bowiem „jako spotkanie z Bogiem i misja wychodzi naprzeciw potrzebom osób z niepełnosprawnością każdego rodzaju, wychodzi naprzeciw potrzebom każdego człowieka”⁶. Jakkolwiek w tego rodzaju posłudze niesłuchanie ważnym elementem ze strony katechety jest „poszanowanie godności osoby, zachowanie podmiotowości, zrozumienie i cierpliwość, wiedza oraz umiejętności”⁷. Warto zaznaczyć, że kluczowym „kryterium przyjęcia sakramentów przez osoby z niepełnosprawnością intelektualną nie jest rozwój intelektualny, lecz ich wiara, bądź – w przypadku niemożliwości komunikacji werbalnej – wiara rodziców lub wspólnoty, która im towarzyszy”⁸.

W katechezie sakramentalnej osób niepełnosprawnych nie bez znaczenia pozostaje także fakt dostosowania środków nauczania do możliwości i potrzeb wychowanków. Wiąże się to z odpowiednim dopasowaniem stosowanych metod dydaktycznych, które uwzględniają indywidualne cechy uczniów, ich bariery oraz talenty, potencjał i uzdolnienia. Wszystkie te elementy składają się w złożony sposób postępowania umożliwiając uczniom z niepełnosprawnością dostęp do rozwoju życia sakramentalnego i obfitego skarbca wiary.

W literaturze przedmiotu, pogłębionej refleksji teologicznej oraz pracy katechetów, które to rzeczywistości przyczyniły się do wzrostu świadomości w zakresie charakteryzowanej kwestii,

⁵ M. Kępa, Katecheza osób z niepełnosprawnością intelektualną i autyzmem, [dostęp: 13.11.2023]. Dostęp w Internecie: https://www.katechizmy.com.pl/autoinstalator/joomla/images/niepełnosprawni/M_Kepa_Katecheza_osob_z_niepełnosprawnościa_intelektualna.pdf.

⁷Tamże.

⁸W. Lechów, Współpraca środowisk katechetycznych w wychowaniu religijnym osób z niepełnosprawnością intelektualną w nowych dokumentach programowych katechezy, „Colloquia Theologica Ottoniana” 1 (2014), s. 212.

mówi się już nie tylko o potencjalności i możliwości, „ale wręcz [o] konieczności inicjacji sakramentalnej osób z niepełnosprawnością, której fundamentem jest przyjęty przez nich chrzest”⁹ Jako że przekonywująca większość dzieci za sprawą swoich rodziców przystępuje do tego sakramentu wtajemniczenia chrześcijańskiego w wieku niemowlęcym, rozważania na temat katechezy sakramentalnej skupią się w dalszej części opracowania na refleksji skoncentrowanej wokół sakramentu pokuty i pojednania, Eucharystii oraz bierzmowania. Warto jednak nadmienić w odniesieniu do sakramentu chrztu, że to rodzice, którzy „w okresie niemowlęstwa rozciągają nad swoim dzieckiem opiekę”¹⁰, zobowiązani są do szybkiego ochrzczenia potomstwa, co winno odbyć się jak najszybciej po narodzinach¹¹. Ponadto „rodzice, mający zlecony obowiązek inicjacji religijnej dziecka, powinni uczyć je miłować Chrystusa jako bliskiego przyjaciela. Mają też formować sumienie swojego dziecka. Dzieło to będzie tym owocniejsze i łatwiejsze, w im większym stopniu oprze się na łasce chrztu wlanej w duszę dziecka”¹².

Katecheza sakramentalna przygotowująca osoby niepełnosprawne do przyjęcia sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego może odbywać się indywidualnie lub też w formie grupowej. W katechizacji indywidualnej poza katechetą i osobą niepełnosprawną powinni uczestniczyć rodzice. Natomiast grupa osób katechizowanych powinna liczyć od 4 do 6 osób. Zazwyczaj, choć zależy to od stopnia niepełnosprawności oraz osobistych możliwości osoby katechizowanej, czas trwania katechezy sakramentalnej mieści się w granicach kilku miesięcy. W swojej metodyce katecheza sakramentalna, stanowiąca część katechezy specjalnej, podobnie jak ona posiłkuje się metodą czynną oraz obrazkowo-poglądową. Wobec tych osób, z którymi trudno jest się porozumieć werbalnie, katecheci posługują się konkretnymi przedmiotami, albowiem w katechezie sakramentalnej osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi nacisk usytuowany jest nie tyle na teorię, co na praktykę. Stąd warto o wcześniejsze zaznajomienie katechizowanych z wystrojem kościoła, konfesjonalem, klęcznikiem czy kościelną ławką. Znajomość miejsca powoduje, że osoby niepełnosprawne szybciej zaspokajają swoją ciekawość i mniej się dekoncentrują. Istotne jest również to, aby zadbać o określenie właściwego planu¹³. „Stały rytm spotkań zapewnia osobom [niepełnosprawnym umysłowo] poczucie bezpieczeństwa i zmniejsza dekoncentrację uwagi”¹⁴.

Sakrament pokuty i pojednania

Sakramentami, do których w pierwszej kolejności sposobą się uczniowie niepełnosprawni, są spowiedź oraz I Komunia święta. W przygotowaniu osoby ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi do tych sakramentów należy wystrzegać się postaw, znajdujących się na punktach

⁹ Ł. Nycz, Pastoralno-teologiczne podstawy katechezy sakramentalnej osób z niepełnosprawnością intelektualną, „Roczniki Pedagogiczne” 3 (2019), s. 65.

¹⁰ W. Wąsik, Obowiązki rodziców związane z udzieleniem chrztu dzieciom, „Kieleckie Studia Teologiczne” 1/2 (2002), s. 173.

¹¹ Por. Ł. Nycz, Pastoralno-teologiczne podstawy katechezy sakramentalnej osób z niepełnosprawnością intelektualną, „Roczniki Pedagogiczne” 3 (2019), s. 65.

¹² Tamże, s. 172.

¹³ Por. J. Stala, D. Jucha, Katechizacja osób upośledzonych umysłowo, w: Katechetyka szczegółowa, red. J. Stala, Tarnów 2003, s. 332-333.

¹⁴ Tamże, s. 333.

skrajnych. Jedna z nich sprowadza się do rezygnacji z przygotowania choćby w najmniejszym stopniu. U podstaw takiego błędnego podejścia leży przeświadczenie, że w przypadku osób wymagających szczególnej troski intelektualny proces przyjęcia i przyswojenia wymaganych wiadomości może okazać się zbyt fragmentaryczny, a one same nie są w stanie niczego się nauczyć. Druga krańcowa optyka, która także wiąże się z mylną oceną możliwości poznawczych osób niepełnosprawnych, zakłada usytuowanie ich na tym samym poziomie, co osoby z prawidłowym rozwojem, zapominając o ich szczególnych wymaganiach. Doskonale sytuację tą określił kierownik Katedry Katechetyki Szczegółowej KUL, ks. Andrzej Kiciński, który zaznaczył, że „podczas katechezy przygotowującej te osoby do przyjęcia sakramentów inicjacji chrześcijańskiej trzeba z jednej strony unikać zachowania infantylnego, z drugiej zaś pamiętać, że nie może to być propozycja typu intelektualnego”¹⁵. Unikając ekstremalnych odchyień w katechezie sakramentalnej ważne jest odwołanie się do co najmniej generalnego i fundamentalnego oboznania w zakresie predyspozycji percepcyjnych oraz umiejętności łączenia informacji osób katechizowanych¹⁶. Taka praktyka działania znajduje swoje zastosowanie również w przygotowaniu do sakramentu pokuty i pojednania oraz Eucharystii, a jak podaje Kodeks prawa kanonicznego do pełnego uczestniczenia we mszy świętej, niezbędne jest uprzednie przystąpienie do sakramentu pokuty i pojednania. Treść kanonu brzmi następująco: „Przed wszystkim rodzice oraz ci, którzy ich zastępują, a także proboszcz, mają obowiązek troszczenia się, aby dzieci, gdy potrafią już używać rozumu, zostały odpowiednio przygotowane i jak najszybciej posiliły się tym Bożym Pokarmem, po uprzedniej sakramentalnej spowiedzi” (KPK kan. 914).

Sakrament pokuty i pojednania w swojej formie zwyczajowej sprawowany jest jako spowiedź integralna i indywidualna, chociaż ze względu na brak możliwości spowodowany trudnościami intelektualnymi lub fizycznymi dopuszcza się sposobność posłużenia się inną formą. W związku z tym postanowienie o przystąpieniu osoby niepełnosprawnej do sakramentu spowiedzi, warunkuje jej umiejętność porozumienia się ze spowiednikiem, a także jej wewnętrzne możliwości odróżnienia dobra od zła¹⁷. Pojęcie grzechu, rozumianego jako krzywda spowodowana drugiemu człowiekowi lub Bogu, nie jest obce uczniom niepełnosprawnym umysłowo. Ponadto twierdzi się, że o ile są oni w stanie na miarę swoich umiejętności dokonywać czynów dobrych, o tyle potrafią także adekwatnie do swoich ograniczeń popełniać grzechy¹⁸. W odniesieniu do sposobu „komunikacji ze spowiednikiem podczas spowiedzi, osoby z niepełnosprawnością intelektualną powinny mieć prawo do spowiedzi u księdza znającego alternatywne metody komunikacji¹⁹. Na zadane przez spowiednika pytanie, osoba niepełnosprawna powinna posiadać zdolność odpowiedzi na nie, jednak za wystarczającą uznaje się nie tylko reakcję

¹⁵ A. Kiciński, Katecheza przed bierzmowaniem osób z niepełnosprawnością intelektualną, „Roczniki Liturgiczne” 1 (2009), s. 181-182.

¹⁶ Por. J. Stala, D. Jucha, Katechizacja osób upośledzonych umysłowo, w: Katechetyka szczegółowa, red. J. Stala, Tarnów 2003, s. 331-332.

¹⁷ Por. Ł. Nycz, Pastoralno-teologiczne podstawy katechezy sakramentalnej osób z niepełnosprawnością intelektualną, „Roczniki Pedagogiczne” 3 (2019), s. 66.

¹⁸ Por. J. Stala, D. Jucha, Katechizacja osób upośledzonych umysłowo, w: Katechetyka szczegółowa, red. J. Stala, Tarnów 2003, s. 338.

¹⁹ Ł. Nycz, Pastoralno-teologiczne podstawy katechezy sakramentalnej osób z niepełnosprawnością intelektualną, „Roczniki Pedagogiczne” 3 (2019), s. 66

werbalną, ale również taką, która udzielona została za pomocą gestów lub na piśmie²⁰. Wśród warunków niezbędnych do dopuszczenia osoby niepełnosprawnej intelektualnie do sakramentu pokuty i pojednania wymienia się także – poza wspomnianymi wyżej umiejętnościami odróżnienia dobra od zła oraz komunikacją – zachowanie pobożnej, pełnej szacunku i odpowiedniej do maksymalnych możliwości osoby niepełnosprawnej postawy²¹.

Dodatkowo nie bez znaczenia w przygotowaniu do spowiedzi pozostaje nakierowanie osoby niepełnosprawnej umysłowo na miłość Boga i kwestię przebaczenia. Określenie tego, czym przebaczenie jest nie powinno nastęrczać trudności, gdyż osoby te wiedzą lub przynajmniej odczuwają co ono oznacza. Pomocne jest tutaj odwołanie się do „przykładów z życia codziennego – przebaczenie ze strony rodziców, ich radość z dobrego uczynku”²².

Finalnie przygotowanie do sakramentu pokuty mam miejsce w kościele pod postacią praktycznych prób. Na tym etapie uzyskana w ramach katechezy sakramentalnej wiedza przeplata się z praktyką. Choć zdarza się, że pamięciowe opanowanie formuły spowiedzi może okazać się kłopotliwe, to jednak nie pozbawiając jej najważniejszych elementów, decydujących o ważności sakramentu, można uczynić ją prostszą i dostosowaną do umiejętności osoby niepełnosprawnej. „Szczególnie należy zaakcentować moment, w którym kapłan czyni ręką znak krzyża jako znak przebaczenia grzechów”²³.

Pierwsza Komunia Święta

W przypadku osób z niepełnosprawnością intelektualną, które przygotowują się do przyjęcia I Komunii świętej istotne jest opracowanie modelu działań akcentującego w większym stopniu niż jedynie sfera intelektualna takie obszary osobowości człowieka, w skład których wchodzić będą przeżycia, emocje oraz uczucia. Odbiegający od normy poziom inteligencji, a także często płytki aparat komunikacji nie jest jednoznaczny z niemożliwością podjęcia pracy nad rozbudowaniem oraz pogłębieniem życia duchowego osoby niepełnosprawnej.

W aspekcie katechezy sakramentalnej osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi nie tyle kluczowe znaczenie ma pytanie o to, czy osoby te mogą przystąpić do sakramentu, ale pytanie o to jaki rodzaj działań przyjąć, aby umożliwić im udział w źródle łaski, jaką niesie ze sobą sakrament Eucharystii. Katecheza powinna zatem skoncentrować się na takim sposobie przekazania prawdy tajemnicy Chrystusa, aby umożliwić osobom niepełnosprawnym przyjęcie Jego Ciała z wiarą i pobożnością.

Wśród podstawowych warunków, które umożliwiają osobie niepełnosprawnej przystąpienie do przyjęcia Komunii świętej należy wymienić: zdolność odróżnienia przez katechizowanego Hostii od zwykłego chleba, gwarancję katechety, że postacie

eucharystyczne nie zostaną znieważone oraz przyjęcie przez katechizowanego w ramach posiadanych zdolności podstawowych prawd wiary²⁴. W odniesieniu do pierwszego kryterium należał odrzucić błędną opinię mówiącą o tym, „że dziecko niepełnosprawne nie jest zdolne do-

²¹ Por. tamże.

²² Tamże, s. 338.

²³ Tamże, s. 339.

²⁴ Por. tamże, s. 341.

brze przygotować się do przyjęcia sakramentu Eucharystii²⁵, gdyż „większość osób z niepełnosprawnością intelektualną można poprzez katechezę przygotować do odróżnienia Ciała Chrystusa od zwykłego chleba, co jest wystarczające do przyjęcia Komunii²⁶. Ponadto także „osobom z głębszą niepełnosprawnością intelektualną, które będą miały trudności w zakomunikowaniu, że dostrzegają konieczną różnicę, nie należy odmawiać udzielenia Komunii²⁷”.

Choć dolna granica wieku rozeznania ustalona została na siedem lat, to jednak w przypadku osób niepełnosprawnych kryterium decydującym pozostaje nie tyle wiek, co „sama umiejętność rozeznania, którą dziecko może osiągnąć zarówno wcześniej, jak i później²⁸. Również tradycja Kościoła opowiada się za udzieleniem Eucharystii osobom niepełnosprawnym, jako że w pewnym okresie historii była ona udzielana także niemowlętom²⁹”.

Katecheza sakramentalna bezpośrednio przygotowująca do pełnego uczestnictwa w Eucharystii powinna odbywać się w kościele i mieć charakter praktyczny. Jej podstawowym zdaniem jest „przećwiczenie wyjścia osób [niepełnosprawnych] z ławek wraz z rodzicami lub bez i podejście do ołtarza³⁰. Wskazane jest także przećwiczenie z osobami katechizowanymi odpowiedniej, pobożnej postawy jak trzymanie złożonych rąk przy przyjęciu Komunii świętej. Przy udzielaniu Komunii należy mieć na uwadze mogące pojawić się dodatkowe okoliczności, jak podanie wody do popicia, by ułatwić przełykanie³¹. Sam dzień przystąpienia do I Komunii daje możliwość zauważenia wielkiej radości, która towarzyszy osobom niepełnosprawnym. Wyraża się to także w ich wielkim zaangażowaniu, przejęciu, skupieniu i poczuciu bycia w centrum niezwykłego wydarzenia, jakim jest spotkanie z Jezusem, obecnym w Eucharystii.

Sakrament bierzmowania

Pytania o sens i celowość katechezy sakramentalnej osób niepełnosprawnych umysłowo pojawiają się także w odniesieniu do sakramentu bierzmowania. Napotyka się bowiem na opinie podważające słusność udzielania tego sakramentu osobom ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Jakkolwiek wyjaśnienie trafności stosowania takiej praktyki znajduje się na gruncie teologicznym. Jako że chrzest, Eucharystia i bierzmowanie stanowią grupę sakramentów wtajemniczenia chrześcijańskiego, taktowane są jako jedność. Chrzest – brama wszystkich innych sakramentów – daje człowiekowi pewien zadatek darów Ducha Świętego, ale to dopiero bierzmowanie uzdalnia do życia w pełni chrześcijańskiego. Jeśli zatem osoba niepełnosprawna otrzymała sakrament chrztu oraz przyjęła Eucharystię, wielkim nieporozumieniem byłoby pozbawienie jej możliwości przystąpienia do sakramentu bierzmowania³².

²⁵ W. Lechów, Współpraca środowisk katechetycznych w wychowaniu religijnym osób z niepełnosprawnością intelektualną w nowych dokumentach programowych katechezy, „Colloquia Theologica Ottoniana” 1 (2014), s. 216

²⁶ Tamże.

²⁷ Tamże.

²⁸ Ł. Nycz, Pastoralno-teologiczne podstawy katechezy sakramentalnej osób z niepełnosprawnością intelektualną, „Roczniki Pedagogiczne” 3 (2019), s. 67.

²⁹ Por. tamże.

³⁰ J. Stala, D. Jucha, Katechizacja osób upośledzonych umysłowo, w: Katechetyka szczegółowa, red. J. Stala, Tarnów 2003, s. 343.

³¹ Por. tamże, s. 343-344

³² . Por. Ł. Nycz, Pastoralno-teologiczne podstawy katechezy sakramentalnej osób z niepełnosprawnością intelektualną, „Roczniki Pedagogiczne” 3 (2019), s. 68

Pojawiają się także wątpliwości co do dojrzałości osób niepełnosprawnych umysłowo. „Należy tu jasno określić, że oczekiwana w tym wypadku dojrzałość nie ma nic wspólnego z wiekiem i rozwojem naturalnym. Nie można jej także utożsamiać ze zdolnościami intelektualnymi”³³. Wartym podkreślenia i docenienia jest natomiast wiara osoby niepełnosprawnej jak również wiara tych wszystkich, którzy asystują jej w dobrym przygotowaniu do przyjęcia sakramentu. Stąd decydujące w katechezie sakramentalnej jest takie podejście do osoby z niepełnosprawnością umysłową, aby to wiek rzeczywisty, a nie intelektualny, stanowił podstawowe kryterium.

Dwa kluczowe zadania wyłaniają się wobec katechezy sakramentalnej w odniesieniu do osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Po pierwsze „przeciwstawienie się działaniu osób z niepełnosprawnością intelektualną poniżej ich realnych możliwości; osoby te bowiem mają tendencję do zaniżania swoich możliwości”³⁴. Po drugie „próba odkrycia i oceny tych zdolności, które ma osoba z niepełnosprawnością intelektualną, oraz stymulacja, aby zaczęła ich używać”³⁵.

Zaleca się, aby katecheza sakramentalna zapewniła osobom niepełnosprawnym umysłowo „możliwość przyjęcia sakramentu bierzmowania we właściwym wieku oraz wzięcia udziału w normalnym programie przygotowań”³⁶. Wiek przyjęcia sakramentu określa się na taki sam, co w przypadku pozostałych katechizowanych.

Zakończenie

Katecheza sakramentalna osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi niewątpliwie wiąże się z koniecznością podjęcia wzmoczonego wysiłku oraz odpowiedniego dostosowania wymagań do możliwości osób katechizowanych. Niemniej jednak pozostaje niedocenionym darem i wielkim ubogaceniem, nie tylko w odniesieniu do osób katechizowanych, ale także wszystkich, którzy im towarzyszą. Przygotowując osoby niepełnosprawne intelektualnie do przyjęcia sakramentów pokuty i pojednania, I Komunii oraz bierzmowania, katecheza sakramentalna spełnia doniosły cel, jakim jest potwierdzenie ich niezbywalnej godności dzieci bożych i prawo do pełnego, sakramentalnego udziału we wspólnocie wierzących. Umiejętność znalezienia właściwych środków i metod, dających możliwość rzetelnego ich przygotowania do przyjęcia sakramentów nadal pozostaje wielkim wyzwaniem tego typu katechezy. Nie mniej za wielki jej sukces należy uznać przeniesienie akcentu z pytania o to, czy osoby niepełnosprawne mogą przystąpić do sakramentów, na pytanie jak je do nich odpowiednio przygotować. Wyjątkowo i szczególnie umiłowane przez Jezusa osoby te dzięki pomocy ofiarowanej w ramach katechezy sakramentalnej, stają wobec niepowtarzalnej szansy całkowitego odkrycia obfitości życia łaski, jaką niosą ze sobą sakramenty. Należy żywić nadzieję, że zaprezentowane w niniejszym opracowaniu wskazania okażą się pomocne w rozwoju życia duchowego osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

³³ Tamże.

³⁴ A. Kiciński, Katecheza przed bierzmowaniem osób z niepełnosprawnością intelektualną, „Roczniki Liturgiczne” 1 (2009), s. 189.

³⁵ Tamże.

³⁶ Tamże..

Bibliografia

1. Jan Paweł II, Adhortacja Apostolska o katechizacji w naszych czasach „Catechesi tradendae”, La Libreria Editrice Vaticana, Rzym 1978.
2. Kaftan I., Specyfika katechezy dzieci upośledzonych umysłowo, „Seminare” 26 (2009), s. 71-83.
3. Kiciński A., Katecheza przed bierzmowaniem osób z niepełnosprawnością intelektualną, „Roczniki Liturgiczne” 1 (2009), s. 181-191.
4. Kongregacja Nauki Wiary, Dokument Stolicy Apostolskiej na Międzynarodowy Rok Niepełnosprawnych (4.03.1981), w: W trosce o życie. Wybrane dokumenty Stolicy Apostolskiej, red. K. Szczygieł, Biblos, Tarnów 1998, s. 340-349.
5. Lechów W., Współpraca środowisk katechetycznych w wychowaniu religijnym osób z niepełnosprawnością intelektualną w nowych dokumentach programowych katechezy, „Colloquia Theologica Ottoniana” 1 (2014), s. 203-224.
6. M. Kępa, Katecheza osób z niepełnosprawnością intelektualną i autyzmem, [dostęp: 13.11.2023]. Dostęp w Internecie:
https://www.katechizmy.com.pl/autoinstalator/joomla/images/niepelnospawni/M_Kepa_Katecheza_osob_z_niepelnospawnoscia_intelektualna.pdf.
7. Nycz Ł, Pastoralno-teologiczne podstawy katechezy sakramentalnej osób z niepełnosprawnością intelektualną, „Roczniki Pedagogiczne” 3 (2019), s. 59-72.
8. Sobór Watykański II, Deklaracji o wychowaniu chrześcijańskim „Gravissimum educationis”, La Libreria Editrice Vaticana, Rzym 1965.
9. Stala J., Jucha D., Katechizacja osób upośledzonych umysłowo, w: Katechetyka szczegółowa, red. J. Stala, Tarnów 2003, s. 306-350.
10. W. Wąsik, Obowiązki rodziców związane z udzieleniem chrztu dzieciom, „Kieleckie Studia Teologiczne” 1/2 (2002), s. 172-184.

fot. Emilia Jaworska - Weyders

mgr inż. Marta Matkowska, nauczycielka przedszkola, Oddział Przedszkolny w Szkole Podstawowej nr 2 w Trzciance

Czy faktycznie „rodzina” jest najważniejsza ?

Rodzina w życiu człowieka pełni bardzo ważną rolę. Rodzina każdemu człowiekowi powinna się kojarzyć z miłością, ciepłem, bezpieczeństwem, akceptacją, korzeniami, czyli początkiem wszystkiego: życia, wiedzy, wartości, siły fizycznej i psychicznej.

Jednoznaczne zdefiniowanie rodziny może stwarzać wiele trudności.

W literaturze z reguły myślenie o rodzinie sprowadza się do określenia jej jako struktury złożonej z pary małżonków i ich biologicznych dzieci, czyli członków rodziny, którzy pełnią określone funkcje wobec siebie. Każda podjęta próba charakterystyki systemu rodzinnego powinna określać niepowtarzalność klimatu rodziny i jej wzajemnych relacji.

W literaturze pojęcie rodziny przedstawiane jest bardzo różnie. Nacisk jest położony na różne jej zadania i oczekiwania kierowane wobec niej. Według H. Białoszewskiego, A. Dobierzewskiego, A. Janickiego „Rodzina to stosunkowo trwała grupa społeczna złożona z dwu lub więcej osób powiązanych więzią małżeńską, więzią krwi lub adopcją. Jest ona zarazem grupą pierwotną i podstawową dla dzieci w rozumieniu biologicznym, bo w niej przychodzi na świat, a dla wszystkich w sensie społeczno-kulturowym, bo stanowi najważniejsze środowisko ich życia i rozwoju”¹.

Różni autorzy próbują przedstawić własne definicje rodziny. Jednak wspólną cechą owych definicji jest podkreślenie faktu, że rodzina powinna zawsze zapewniać ciągłość biologiczną społeczeństwa i przekazywać dziedzictwo kulturowe następnym pokoleniom.

Rodzina to także instytucja społeczna, której charakter wyraża się w tym, iż funkcjonuje ona na określonych zasadach, zbudowana jest na związku małżeńskim, jest także jednostką prawną, gospodarczą i społeczną. Rodzina powinna być również traktowana jako cykl rodzinnego życia. Według W. Września „działające jednostki komunikują się w procesach interakcji. Wzajemnie przewidują oczekiwania partnera wobec własnych zachowań i odpowiednio typują siebie nawzajem. (...) W efekcie dochodzi do wspólnego definiowania sytuacji działania i orientacji na uznawane wspólne wartości, normy, symbole.”²

Rodzinę należy również rozważyć w kategoriach wspólnoty. Przez wspólnotę rozumie się naturalne zespolenie ludzi ze względu na wspólnie odczuwany przez nich cel, wzajemne uczucie i wspólne dążenia.

Rodzina jako wspólnota nie jest dziełem umowy społecznej, lecz wypływa z natury ludzkiej. Charakteryzują ją naturalny podział ludzi na dwie płci, zróżnicowanie wiekowe, a także instynkt ojcowski i macierzyński. Wymaga ona od swych członków integralnego zespolenia celów i dążeń, rządzi się miłością, a nie prawem. Rodzina jako wspólnota daje swym członkom wiele radości i przyjemności, a przede wszystkim uspołecznia uczucia i dążenia swych członków w taki sposób, że czują się oni zespoleni w dążeniu do celu i są gotowi, aby zrezygnować z własnej swobody i wolności na rzecz swojej rodziny.

Rodzinę można określić, ze względu na jej specyfikę i wewnętrzną organizację, jako grupę pierwotną, która obejmuje też grupy sąsiedzkie, koleżeńskie, a także zabawowe. Owe grupy charakteryzują się współpracą i bezpośrednim kontaktem osób wchodzących w ich skład.

Rodzina jest grupą pierwotną przede wszystkim ze względu na swą fundamentalną rolę w sposobie kształtowania społecznej natury i ideałów każdej jednostki, ze względu na charakter więzi społecznych łączących jej członków, którzy są ze sobą w kontaktach częstych i bezpośrednich, a także bliskich i intymnych³.

Dochodząc duchowych cech rodziny i ich znaczenia dla człowieka, należałoby wyróżnić na-

¹ Tamże.

² A. Kiciński, Katecheza przed bierzmowaniem osób z niepełnosprawnością intelektualną, „Roczniki Liturgiczne” 1 (2009), s. 189.

³ Tamże.

stępujące:

- zażyłość – poufność, czyli obecność i udzielanie się, które wynika ze zrozumienia wspólnoty interesów, działań, planów i oczekiwań wobec wszystkich członków rodziny;
- płodność jako konsekwencja miłości i pewnego oddania małżonków zarówno w sensie fizycznym jak i duchowym;
- duchowość, która wynika z zażyłości i płodności⁴

Powyższe cechy zawierają w sobie głębszą treść duchową. Otóż w ramach zażyłości rodzina tworzy środowisko duchowych doświadczeń wszystkich jej członków.

Dochodzimy zatem do wniosku, że rodzina jest to zjawisko bardzo powszechne i występuje we wszystkich znanych historycznych typach społeczeństw i cywilizacji. Zatem można powiedzieć, że rodzina jest to grupa o niepowtarzalnym charakterze. Jest jedyną grupą społeczną bazującą na czynnikach biologicznych i naturalnych, w której przede wszystkim więzy miłości i pokrewieństwa nabierają najwyższego znaczenia i stanowią szczególnie fundament dla umocnienia więzów wspólnoty.

Rodzina jest „królestwem miłości” i tworzy najmniejszą i zarazem najbardziej naturalną i konieczną społeczność ludzką. Rodzina w każdym społeczeństwie i w każdej epoce ujawnia pełne kompetencje do zapewnienia swym członkom warunków harmonijnego rozwoju osobowości i kształtowania postaw.

Literatura:

- Adamski F., Rodzina, wymiar społeczno-kulturalny, Kraków 2002;
- Białyszewski H., Dobieszewski H., Janicki J., Socjologia, Warszawa 2003;
- Wrzesień.W, Jednostka-rodzina- pokolenie, Studium relacji międzypokoleniowych w rodzinie, Poznań 2003;

fot. Emilia Jaworska - Weyders

⁴ H. Białyszewski, H. Dobieszewski, A. Janicki J., Socjologia, Warszawa 2003, s. 130

Katarzyna Kaczmarek, Nauczyciel geografii i informatyki Zespole Szkół w Łobżenicy

Wolontariat w szkole

W dzisiejszych czasach ludzie są w dużej mierze indywidualistami, jednostkami skupionymi na własnym celu i samopoczuciu. Często najważniejsze dla nich jest tylko ich dobro. Ale czy zawsze?

Cele wolontariatu. Po co nam ten cały wolontariat?

Pracuję od 8 lat w szkole ponadpodstawowej i od początku jestem Koordynatorem Szkolnego Klubu Wolontariusza. Mam to szczęście spotykać na swojej drodze niesamowicie empatycznych i odpowiedzialnych uczniów, którzy poświęcają swój wolny czas dla drugiego człowieka. Wolontariusze często angażują się, aby wywierać pozytywny wpływ na życie innych i przyczyniać się do dobra społeczeństwa. W czasie podejmowania różnych akcji mogą zdobywać nowe umiejętności, rozwijać się jako liderzy, budować empatię i zrozumienie dla różnorodności. Ważnym (a dla niektórych najważniejszym czynnikiem) jest budowanie silniejszych społeczności – pracując razem nad jednym celem, tworzą i wzmacniają więzi poprzez wspólne spędzanie czasu. Nabywają także umiejętności społeczne takie jak: praca w zespole, komunikacja, rozwiązywanie problemów - to tylko kilka przykładów cech rozwijanych poprzez udział w wolontariacie. W końcu należy także wspomnieć o tym, że wolontariat przynosi ogromne poczucie spełnienia i satysfakcji. Widok pozytywnych zmian i efektów własnej pracy może stanowić silne motywacyjne źródło. To tylko niektóre powody – myślę, że każdy z uczniów ma swój własny motywator, który go ciągnie do pełnienia dobra!

Co można robić w ramach wolontariatu? Zbiór dobrych praktyk.

W naszej szkole organizujemy różnorodne zbiórki dla chorych lub niepełnosprawnych dzieci (sprzedając własnoręcznie upieczone ciasta czy przynosząc kasztany), zbieramy szyszki, guziki, nici (dla zaprzyjaźnionej fundacji), okulary (cele misyjne) czy psią karmę dla przytuliska. Corocznie włączamy się w projekt Szlachetna Paczka – każda klasa jest odpowiedzialna za dostarczenie konkretnych produktów. Zbieraliśmy również dary dla Ukrainy, przygotowaliśmy kartki urodzinowe dla chorych dzieci czy świętowaliśmy Dzień Życzliwości (każdy dostał karteczkę z miłym cytatem). Dwa lata temu posadziliśmy cebulki żonkili i w ramach akcji „Pola Nadziei” wspomagamy najbliższe nam hospicjum. Aktywnie współpracujemy z lokalnymi organizacjami – pomagamy Misjonarzom Świętej Rodziny w wysyłce materiałów, wydawaniu posiłków w czasie spotkań, Misterium Męki Pańskiej czy w Festiwalu Osób z Niepełnosprawnością. Włączmy się również w przygotowanie Góreckich Dni Młodości. Kiedy mieliśmy możliwość odwiedziliśmy mieszkańców hospicjum czy wyprowadzaliśmy na spacer psiaki z przytuliska. Odpowiadamy też na bieżące potrzeby środowiska – festyny charytatywne czy imprezy organizowane przez gminę albo inne organizacje. Włączyliśmy się również w akcje „Razem na Święta” czy „Szkoła pamięta”.

Jak zacząć? Trochę o prawie...

Żeby założyć Szkolny Klub Wolontariusza nie potrzeba wiele. Warto najpierw zapytać uczniów czy chcą działać, w jakiej sferze siebie widzą oraz jakim czasem dysponują. Kolejnym krokiem jest zgoda Dyrektora Szkoły. Według art. 68 ust. 1 pkt 9 Prawa oświatowego jego zadaniem jest m.in.: „stwarzanie warunków do działania w szkole wolontariuszy, stowarzyszeń i innych

organizacji, w szczególności organizacji harcerskich, których celem statutowym jest działalność wychowawcza lub rozszerzanie i wzbogacanie form działalności dydaktycznej, wychowawczej, opiekuńczej i innowacyjnej szkoły¹.

W art. 85 ust. 6 zawarto upoważnienie dla samorządu uczniowskiego do podejmowania, w porozumieniu z dyrektorem szkoły, działań z zakresu wolontariatu. W tym celu samorząd może ze swojego składu wyłonić radę wolontariatu (art. 85 ust. 7 *Prawa oświatowego*). Rada wolontariatu może pełnić funkcję społecznego organu szkoły, który wybiera, opiniuje oferty działań, diagnozuje potrzeby społeczne w środowisku szkolnym lub otoczeniu szkoły².

W statucie powinien być zapis o sposobie organizacji i realizacji działań w zakresie wolontariatu (art. 98 ust. 1 pkt 21 *Prawa oświatowego*)³.

Zapisy prawa określające podstawowe zasady funkcjonowania wolontariatu również można znaleźć w Ustawie o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie. Artykuł 1 ust. 2 Ustawy opisuje warunki wykonywania świadczeń przez wolontariuszy oraz korzystania z nich. Ustawa zawiera także definicję wolontariusza zawartą w art. 2 pkt. 3 Ustawy.

Praca z uczniami

Rozpoczynając pracę z uczniami warto przeprowadzić szkolenie dotyczące praw i obowiązków wolontariuszy, określenia ich zadań i wyjaśnienia czym jest wolontariat. Może je przeprowadzić opiekun koła, można również zaprosić przedstawiciela Centrum Wolontariatu (w każdym województwie działa Regionalne Centrum Wolontariatu oraz lokalne centra).

Warto stworzyć z wolontariuszami regulamin szkolnego koła, nazwę szkolnego koła i jego logo, które można umieścić na koszulkach czy innych dokumentach/gadżetach. Te dokumenty nie są obligatoryjne, lecz warto by powstały, ponieważ regulują funkcjonowanie i dodają prestiżu naszej organizacji.

Jeszcze jednym dokumentem, który ułatwia pracę jest plan pracy Szkolnego Klubu Wolontariusza. Systematyzuje on pracę koła, a uczniowie wiedzą, jakich działań mogą się spodziewać w danym roku szkolnym. Tworzę go razem z uczniami, konsultujemy akcje, w które chcą się włączyć – niektóre podpowiadam, a z innymi wychodzą z własną inicjatywą – wtedy ich zaangażowanie jest większe.

Z każdym wolontariuszem podpisuję porozumienie – umowę, które określa jego obowiązki i prawa. W tym dokumencie jest też zawarta zgoda rodzica na udział w akcjach oraz zgoda na wykorzystanie wizerunku

Warto też pamiętać, że zawierana umowa wolontariatu wymaga pełnej zdolności do czynności prawnych, którą uzyskuje się z osiągnięciem pełnoletniości. Osoby, które nie ukończyły jeszcze 18 roku życia muszą uzyskać na to zgodę co najmniej jednego przedstawiciela ustawowego (najczęściej są to rodzice lub opiekun prawny). Ja umieszczam na takiej umowie również podpis ucznia, by czuł się doceniony i zobowiązany do pełnienia roli jaką na siebie przyjął. Mimo, że ustawa wyraźnie nie określa wieku wolontariuszy, przyjmuje się, że nie powinni oni mieć mniej niż 13 lat, małoletni bowiem, którzy nie ukończyli jeszcze trzynastego roku życia,

¹ Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. - Prawo oświatowe, Dz.U.2023.900, s. 111

² Tamże, s.123

³ Tamże, s. 136

nie ponoszą odpowiedzialności za wyrządzoną szkodę (art. 426 k.c.)⁴.

Dla ułatwienia pracy nauczyciela warto wyznaczyć koordynatora wolontariatu spośród uczniów – wtedy on zarządza zespołem w poszczególnych mniejszych podzadaniach.

Dobrze jest słuchać swoich uczniów – często to oni wychodzą z inicjatywą, wtedy wystarczy zapewnić ich o swoim wsparciu, motywować do realizacji, a jeśli będą potrzebowali to pomóc, ale zostawiając im przestrzeń i decyzyjność.

Czy warto?

Oczywiście nie zawsze jest wielu chętnych wolontariuszy. Każdy z uczniów wybiera aktywność, która mu odpowiada. Myślę, że warto jednak proponować uczniom różne formy aktywności, a przede wszystkim w czasie tych działań tworzyć bliską relację z uczniami, która wychowuje ich do życia w dorosłości, pozwala nabywać kompetencje miękkie, niezbędne do przyszłej pracy.

Warto podkreślić, że korzyści z bycia wolontariuszem mogą być różne dla różnych osób, a motywacje do podjęcia takiej działalności są bardzo indywidualne. To również świadczy o różnorodności i bogactwie doświadczeń, jakie można zdobyć poprzez zaangażowanie się w wolontariat.

⁴ Dariusz Skrzyński, Wolontariat szkolny od 1 września 2017 r.

<https://epedagogika.pl/dzialania-opiekuncze-i-wychowawcze/wolontariat-szkolny-od-1-wrzesnia-2017-r.-1868.html>, dostęp: 27.10.2023

mgr inż. Marta Matkowska

mgr Katarzyna Kasprzak

mgr Wioleta Lachowicz

Oddział Przedszkolny w Szkole Podstawowej nr 2 w Trzciance

Dzień Postaci z Bajek w Przedszkolu

Nic tak nie ciekawi dziecka, jak świat pełen czarów i magii. By nasi najmłodsi doznali niezwykłych emocji, wychowawczynie z Oddziałów Przedszkolnych przy Szkole Podstawowej nr 2 w Trzciance postanowiły zabrać ich w podróż do świata baśni „Calineczka”. Wielkim dla nich zaskoczeniem było ujrzenie swoich Pań w roli aktorek, które wcieliły się w postaci z baśniowej opowieści. Na twarzach dzieci widoczne było ogromne zainteresowanie zarówno grą artystów – amatorów na scenie i ich śpiewem, jak i muzyką, która tworzyła niezwykły klimat podczas spektaklu. Młodzi widzowie doświadczyli wielu emocjonalnych wrażeń podczas śledzenia losów bohaterów. Przyjemność z oglądania tak wyjątkowego przedstawienia mieli również nasi uczniowie z klas 1-3 a także zaproszone grupy przedszkolaków wraz z wychowawczyniami z przedszkoli w Trzciance. Taka inicjatywa z pewnością wzmocniła współpracę naszej szkoły z innymi placówkami oświatowymi naszego regionu. Jednak najważniejszym celem tego spotkania było rozbudzenie wyobraźni dziecięcej i zachęcenie do poznawania piękna literatury. Chcąc przypomnieć znaczenie wartości utworów baśniowych, nasi podopieczni zostali zachęcani również do uczestnictwa w lekcji otwartej, która za sprawą pojętych działań przez wychowawczynie przedszkolaków przyjęła postać różnych konkursów i zabaw z okazji obchodów Dnia Postaci z Bajek. Dzieci przebrane za różne, bajkowe postaci okazały się doskonałymi znawcami utworów znanych baśniopisarzy. Czas spędzony w tak cudownym świecie wywołał radość w sercach milusińskich. Zapoznanie przybyłych z baśnią Hansa Christiana Andersena umożliwiło nam także realizację 32 zadania „Urodziny Andersena” z I modułu – „W Krainie Muz” w ramach Międzynarodowego Projektu Edukacyjnego „Z kulturą mi do twarzy” 2023/-2024.

W przygotowaniu tak wyjątkowego przedsięwzięcia wzięły udział panie: Martyna Banasik, Mariola Dziekan, Monika Górzna, Agnieszka Kapusta, Marta Laszuk, Anna Lubkowska, Alicja Pierko, Teresa Urbanowicz, Elena Wawrzyniak-Maksymenko. Organizatorki serdecznie dziękują uczestnikom.

*Kamilla Rosa, Nauczyciel przedmiotów zawodowych gastronomicznych,
Zespół Szkół Gastronomicznych w Pile*

Innowacja pedagogiczna przeprowadzona w Zespole Szkół Gastronomicznych w Pile „Zero waste – ZASADA 5 R”

W roku szkolnym 2022/2023 była realizowana innowacja pedagogiczna „**Zero waste – ZASADA 5 R**”. Innowacją zostali objęci uczniowie klas:

- technik żywienia i usług gastronomicznych;
 - technik usług kelnerskich;
 - technik hotelarstwa;
 - technik organizacji turystyki;
 - kucharz
- w Zespole Szkół Gastronomicznych w Pile.

Realizacja innowacji odbyła się w ramach lekcji (godzina z wychowawcą, przedmioty zawodowe teoretyczne i praktyczne) oraz w ramach zajęć dodatkowych dla grupy chętnych uczniów. Program innowacji pedagogicznej przewidywał półroczny okres realizacji zaplanowanych działań.

Celem powyższego projektu było szerzenie idei zmiany sposobu życia ucznia oraz przedstawienie metod gospodarowania zasobami naturalnymi na rzecz ochrony środowiska. Ważnym aspektem było przeniesienie lokalnych działań szkolnych i uzyskanej przez uczniów wiedzy na ich codzienność i rozpowszechnienie idei „Zero waste – ZASADA 5 R” w szerszym gronie.

W realizacji projektu wykorzystano różne metody (ćwiczenia praktyczne, warsztatowe, metody aktywizujące) oraz formy pracy (indywidualna, zespołowa, w małych grupach zadaniowych, w parach). Uczniowie pogłębiali swoją wiedzę przede wszystkim w wyniku pracy własnej lub przez wymianę doświadczeń. Należyty dobór metod i form pracy, formułowanie poleceń zachęcających do samodzielnych wniosków sprawiły, że uczestnicy innowacji zaczęli zauważać zasadność idei „Zero waste”, a także uświadamiać sobie, że w obecnych czasach przestrzeganie tej zasady jest koniecznością.

Zajęcia przewidziane w innowacji umożliwiły uczestnikom poszerzenie własnych kompetencji z zakresu niemarnowania żywności i przetwarzania jej, a także budowania pozytywnego wizerunku -JESTEM EKO. Dodatkowym efektem prowadzonych działań było również rozpoznanie własnych uzdolnień i zainteresowań uczniów, a także możliwość ciekawego spędzenia wolnego czasu. Wszystkie działania służyły zwiększaniu świadomości młodzieży dotyczącej troski o planetę.

W realizacji innowacji wykorzystałam różne sposoby zainteresowania uczniów zasadą „Zero waste”. Można je podzielić na kategorie:

- **Kategoria informacyjna:**
 - wykład;
 - prezentacja multimedialna;

- gazetka ścienna
- Kategoria motywacyjna:
 - pochwały, wyróżnienia, dyplomy;
 - nagrody konkursowe;
 - grywalizacja (konkurs gastronomiczny z tematyką najlepszych działań wykorzystania zasad zero waste).

Pierwszym działaniem, które podjęłam, było opracowanie prezentacji multimedialnej „ZERO WASTE -życie bez odpadów”, którą nauczyciele - wychowawcy wykorzystali podczas zajęć lekcyjnych.

Przygotowałam również scenariusz zajęć z wychowawcą o tematyce : „ZERO WASTE -życie bez odpadów”, który stanowił uzupełnienie prezentacji.

Kolejnym działaniem, które służyło realizacji projektu, było zorganizowanie konkursu kulinarnego **”Magia miodu w kuchni ZERO WASTE”**.

Zadanie konkursowe polegało na przygotowaniu przez dwuosobowy zespół deseru z miodem w czasie 60-90 min. Jury oceniając deser pod uwagę wzięło: zgodność z tematyką konkursu, walory smakowe, dekorację, sposób podana, pomysłowość i oryginalność.

W konkursie, doceniając smak, estetykę podania i oryginalność nazw deserów, jury przyznało trzy miejsca:

- I miejsce „Miodowa fantazja
- II miejsce „Miodowe marzeni
- III miejsce „Miodowa radość”

Działaniem, które promowało ideę “Zero waste”, było również zorganizowanie warsztatów kulinarnych pod hasłem: **Kuchenny recycling – kuchnia bez strat”**

Uczniowie w czasie warsztatów mogli nauczyć się takiego przygotowywania potraw, które promuje niemarnowanie żywności. Metoda „Zero waste” zapewnia nie tylko korzyści jednostkom, ale również jest źródłem pożytku globalnego. Przygotowując potrawy zdrowe oraz promując ekologiczny styl życia, jednocześnie możemy zminimalizować ilość wytwarzanych odpadów i nie zanieczyszczać środowiska naturalnego. Uczestnicy warsztatów poszerzyli swoją wiedzę z zakresu zdrowej i lepiej zbilansowanej diety. Rozwinęli również bardzo praktyczne umiejętności: metoda „Zero waste” pomaga utrzymać porządek w szafkach i lodówce.

Menu kulinarne:

- pizza z czerstwego chleba (recycling lodówki)
- canederli w domowym rosole (knedle-kulki z chleba)
- racuszki z ryżu z cukrem pudrem
- ciasteczka ryżowe z bananem
- babeczki marchewkowe
- placuszki z serka homogenizowanego z karmelizowaną śliwką

Kolejnym działaniem promującym ideę projektu była gazetka technologiczna pod hasłem ”ZERO WASTE – świadome działanie”.

Celem wykonania gazetki było zwiększenie świadomości uczniów Zespołu Szkół Gastronomicznych, jak poważne konsekwencje niesie ze sobą konsumpcjonizm i marnotrawstwo jedze-

nia. Pokazano alternatywne sposoby przeciwdziałania tym zjawiskom.

Następnym punktem innowacji była wycieczka grupy młodzieży do Hotelu Gromada w Pile.

Celem wycieczki było poznanie, w jaki sposób gastronomia hotelowa wykorzystuje zasady ZERO WASTE, czyli w jaki sposób hotel oszczędza wodę, energię elektryczną, gaz, nie wyrzuca nadmiaru jedzenia, minimalizuje odpady i stosuje biodetergenty. Według autora innowacji uczniowie dzięki informacji pracowników, którzy omawiali metody wykorzystywane w pracy i funkcjonowaniu hotelu, poszerzyli swoją wiedzę oraz umiejętności praktyczne dotyczące wykorzystania zasad zero waste w życiu szkolnym, jak również codziennym.

Założenia jak również cele innowacji zostały osiągnięte. Biorąc pod uwagę zaangażowanie uczniów podczas zajęć, można wnioskować o pozytywnym odbiorze innowacji przez uczestników. Efektem, który został osiągnięty jest wzrost odpowiedzialności oraz zmiana nawyków codziennych, wyborów osobistych oraz zwiększenie efektywności gospodarowania surowcami podczas gotowania zarówno w szkole, jak i we własnych gospodarstwach domowych.

Rolą szkoły jest propagowanie działań wspierających eko-aktywność oraz wyrabianie pozytywnych nawyków proekologicznych. Szkoła powinna promować indywidualną aktywność wszystkich uczniów oraz zachęcać ich do podejmowania codziennych wysiłków, które przyczynią się do dbałości o naszą planetę.

Przykłady ZERO WASTE zaproponowane w tej innowacji pokazują, że ta idea przekłada się na podejmowanie działań ekologicznych, ale też pozwala na podniesienie stanu świadomości ekologicznej i dbałości o planetę. Zdecydowane działania pomagają we wdrożeniu zasad tej filozofii w życie i mogą przyczynić się do kształtowania długotrwałych nawyków, dzięki którym ograniczymy zbędne zakupy, jak również powstrzymamy się od niekontrolowanych wydatków. Dzięki ZERO WASTE zyskujemy większą kontrolę, a przy tym stajemy się bardziej samodzielni i niezależni. Reguły tego podejścia skłaniają nas do nauki nowych czynności przy jednoczesnym wykorzystaniu tego, co już wiemy.

Marzena Teterus, *Nauczyciel doradca historii i wos, CDN w Pile*

Rebusomania, czyli bystrzak w szkole.

„To łatwe, niemożliwe, trudne, warte próby”

W. Szymborska

Cyfrowy świat i usprawniające proces nauczania technologie informacyjno-komunikacyjne tj. wirtualne encyklopedie, platformy edukacyjne, komunikatory, gry i aplikacje, interaktywne pomoce dydaktyczne są w szkole wszechobecne. Na co dzień korzystamy z tablic interaktywnych, zestawów komputerowych i różnych zasobów internetowych warto jednak od czasu do czasu wrócić do „tradycyjnych” gier, zabaw i łamigłówek. Ważnym jest, aby uczeń jak najwcześniej rozpoczął naukę samodzielnego myślenia, wyciągania wniosków, przewidywania związku między przyczyną a skutkiem. Idealnym treningiem dla młodego umysłu będą rebusy obrazkowe, i to nie tylko rozwiązywane przez ucznia, ale także samodzielnie przez niego układane. „Rebus to popularna łamigłówka, która składa się z kolejno ułożonych znaków, rysunków lub haseł. Rozwiązaniem rebusu jest odczytanie zaszyfrowanego hasła. Poziom trudności rebusów jest uzależniony od grupy docelowej”.

Aby uczeń zrozumiał schemat rozwiązywania łamigłówki, należy ją dokładnie wytłumaczyć, najlepiej na podstawie najprostszego przykładu. Zbyt trudny rebus może skutecznie zniechęcić do podejmowania wysiłku jego rozwikłania. Pierwszym etapem rozwiązywania łamigłówki powinno być zatem zrozumienie zasady jej rozszyfrowania. Dopiero później można przystąpić do zwiększania poziomu trudności.

Zalety pracy z uczniami przy wykorzystaniu rebusów można wymienić jednym tchem:

- wspierają logiczne myślenie,
- trenują pamięć krótkotrwałą,
- ułatwiają sprawną analizę i syntezę wyrazów,
- bawią i urozmaicają naukę,
- sprzyjają rozwojowi wyobraźni,
- ćwiczą pamięć i spostrzegawczość,
- wzbogacają słownictwo,
- uczą czytania ze zrozumieniem,
- pomagają zdobywać nowe wiadomości i umiejętności,
- utrwalają i poszerzają wiadomości i umiejętności już zdobyte,
- rozwijają umiejętność logicznego kojarzenia i wnioskowania,
- trenują myślenie – również twórcze,
- uczą pokonywania trudności,
- kształtują nawyk sięgania do różnych źródeł wiedzy.

¹ <http://edukus.edu.pl/dlaczego-warto-rozwiazywac-rebusy-obrazkowe/>

² SODMiDN w Kielcach, zagadki, rebusy, krzyżówki, kolorowanki...w edukacji plastycznej i nie tylko; Kielce 2020.

Warto zaznaczyć, że szczególną rolę w rozwijaniu logicznego i twórczego myślenia u uczniów ma samodzielne układanie zagadek, rebusów czy krzyżówek. W jaki sposób nauczyciel może wykorzystać twórczy zapał i zainteresowanie uczniów rebusami? „Taka forma pracy nadaje się na lekcje podsumowujące, utrwalające i może być ciekawym sposobem samooceny własnego stanu wiedzy i umiejętności. Poza tym, słowa krzyżówka, rebus, łamigłówka kojarzą się podświadomie z rozrywką, czymś przyjemnym i swobodnym, co może mieć wpływ na pozytywne nastawienie ucznia - inne niż w przypadku tradycyjnego nauczania. Tak więc nauka może odbyć się w atmosferze przyjemnej rywalizacji, bez nadmiernego stresu”.

Zamieszczony poniżej scenariusz lekcji historii dla klasy czwartej szkoły podstawowej opracowany przez Panią Patrycję Dzieszka jest interesującą propozycją wykorzystania rebusów do wprowadzenia nowych pojęć historycznych. Przy pomocy rebusów uczniowie klasy czwartej, rozwiązując łamigłówkę, w ciekawy sposób dowiadują się kim był w dawnej Polsce kanclerz? Jakie obowiązki i uprawnienia miał hetman? I wreszcie, dlaczego Jan Zamoyski zasłużył sobie na miano męża stanu?

Zaproponowana przez nauczycielkę jednostka lekcyjna przedstawia zwartą i przemyślaną koncepcję i jest zgodna z aktualnie obowiązującą podstawą programową historii dla klasy czwartej szkoły podstawowej. Scenariusz lekcji oparty jest na wykorzystaniu różnych metod i środków dydaktycznych, które mają nie tylko uatrakcyjnić zajęcia, ale także ułatwić uczniom zrozumienie poznawanych treści. Dzięki wspólnie i indywidualnie rozwiązywanym rebusom, odczytanym kodom QR, pracy z mapą konturową i kartami pracy, każdy uczeń zostanie włączony do aktywnej pracy, skutecznego treningu logicznego myślenia i wnioskowania. Pokonywaniu trudności i nauce towarzyszyć będzie dobra zabawa i satysfakcja z samodzielnego rozwiązania. Przecież wszyscy o tym wiemy, że zdobywanie wiedzy i umiejętności poprzez zabawę jest jednym z najlepszych i najefektywniejszych sposobów.

Netografia:

<http://edukus.edu.pl/dlaczego-warto-rozwiazywac-rebusey-obrazkowe/>

<https://zpe.gov.pl/a/lamiglowki-rysunkowe/D1ERJO7ER>

<https://www.rebusey.edu.pl/>

https://www.lowcywyrazow.pl/lowcy-wyrazow/#o_metodzie

PATRYCJA DZIESZKA
NAUCZYCIELKA HISTORII
SP W MROCZY

SCENARIUSZ LEKCJI

JAN ZAMOYSKI – WÓDZ I MAŻ STANU

KLIKNIJ

*Małgorzata Walterbach, katechetka w Szkole Podstawowej nr 6
im. Henryka Sienkiewicza w Gnieźnie*

„Eucharystia uczą miłości”

Lekcja otwarta w klasie szóstej Szkoły Podstawowej nr 6,
im. Henryka Sienkiewicza w Gnieźnie.

Dzielenie się wiedzą z innymi nauczycielami przebiega na bardzo różnych płaszczyznach. W szkole, szczególnie pracując w różnego rodzaju zespołach nie tylko dzielimy się wypracowanymi przez siebie materiałami, ale też bardzo często dzielimy się wiedzą zdobytą podczas różnych szkoleń. Czasem wystarczy poświęcić kilkanaście minut, żeby poznać jakąś nieznaną nam metodę pracy czy chociażby narzędzie, które pomoże nam przygotować atrakcyjną lekcję.

Jednym z ciekawszych doświadczeń, przez które przechodzą dziś nauczyciele w czasie ścieżki awansu zawodowego jest przeprowadzenie lekcji otwartych. Z jednej strony wymaga to od nauczyciela pewnej dyscypliny w prowadzeniu lekcji, tak, aby osiągnąć zamierzone cele wg pewnego scenariusza (bo przecież często te lekcje obserwuje doradca metodyczny, ktoś z organu sprawującego nadzór pedagogiczny czy choćby dyrektor szkoły), z drugiej zaś wykorzystania takich metod pracy, aby lekcja była atrakcyjna nie tylko dla uczniów, ale też dla innych nauczycieli obserwujących zajęcia. Bo przecież lekcja otwarta, to przede wszystkim podzielenie się własnym warsztatem pracy z innymi. Na lekcji otwartej wszyscy się uczą – uczniowie – pewnego zakresu wiadomości i umiejętności, a nauczyciele metod pracy, organizacji zajęć, czy choćby sposobu wykorzystywania dostępnych materiałów, stron i aplikacji. Uczy się też sam nauczyciel, który taką lekcję przygotowuje.

Przygotowując lekcję otwartą (poza celami, które mają osiągnąć nasi uczniowie) powinniśmy zadać sobie pytanie: czego chcę nauczyć moich kolegów z pracy. I wtedy dobierając metody czy formy możemy zainspirować innych nauczycieli do poszukiwania ciekawych rozwiązań metodycznych.

Jest wielu nauczycieli, którzy bardzo boją się nowości informatycznych – sama do niedawna do nich należałam. Ale konieczność przygotowywania się do prowadzenia lekcji zdalnych (w czasie pandemii) nauczyło mnie nowych, ale także sprawnego poszukiwania. Jeżeli nawet nie potrafię czegoś zrobić sama, to poszukuję pomysłów u innych: na szkoleniach, na różnego rodzaju grupach i forach czy w ogóle w Internecie. Dziś nie trzeba mieć wielkich zdolności technologicznych, aby przygotować atrakcyjne lekcje z użyciem ciekawych narzędzi. Wielu nauczycieli udostępnia swoje materiały innym.

Powinniśmy zawsze pamiętać wykorzystując materiały przygotowane przez innych, aby podawać ich źródło. To przecież nie jest nic złego, że potrafimy się przyznać do tego, że czegoś nie potrafimy, czy że ktoś przygotował jakąś pomoc profesjonalnie i udostępnił ją, aby innym ułatwić pracę. W swojej lekcji otwartej wykorzystałam takie gotowe pomoce: nie tylko filmy z YouTube czy interaktywne ćwiczenie powtórzeniowe w Wordwall, ale chociażby pomysł kostki pytań, która została nam udostępniona do edycji przez nauczyciela doradcę metodycznego podczas jednego ze szkoleń.

Zachęcam do poszukiwania ciekawych pomysłów, inspirowania się nimi, przygotowywania atrakcyjnych lekcji i dzielenia się nimi z innymi.

MAŁGORZATA WALTERBACH
KATECHETKA
SP NR 6 IM. HENRYKA
SIENKIEWICZA W GNIEŹNIE

SCENARIUSZ LEKCJI

EUCHARYSTIA UCZTĄ MIŁOŚCI

[KLIKNIJ](#)

fot. Emilia Jaworska - Weyders

Iwona Bukowska, nauczyciel bibliotekarz, CDN PBP w Pile

Rekomendacje z bibliotecznej półki

Natalia de Barbaro, Czula przewodniczka: kobieca droga do siebie; Warszawa : Wydawnictwo Agora, 2021

Swoisty „drogowskaz” udanego życia dla kobiet. Natalia de Barbaro w swojej książce w sposób bardzo osobisty przeprowadza nas przez meandry kobiecości. Książka zawiera odpowiedzi na pytanie, dlaczego tak często nie żyjemy w zgodzie ze sobą. Niektóre z nas są „Potulne” (uległa, słabsza, „oddycha powietrzem podporządkowania”), inne są „Królową Śniegu” („zamrozić swoje serce i ruszyć do boju na śmierć i życie”) a jeszcze inne to „Męczennice” (poświęca się, daje z siebie wszystko co ma). Tak Autorka charakteryzuje postawy kobiet wobec otoczenia i samej siebie. Na ich drogach pojawiają się różne nieoczekiwane sytuacje i zrzędzenia losu. Czasami same nie wiedzą jak się znalazły akurat w tym, a nie innym, miejscu. Nie rozpoznają tego życia a co gorsze, samej siebie. Powrót do własnego ja, do prawdziwej siebie nie jest łatwy, a droga jest zazwyczaj wyboista. Ta książka została napisana właśnie po to, aby wesprzeć kobiety w tej trudnej podróży. I w tę niesamowitą podróż wyruszamy z „Czula Przewodniczką”, którą każda z nas w sobie nosi. Dzięki niej uczymy się, w jaki sposób odróżnić swoje prawdziwe potrzeby i pragnienia od poczucia obowiązku, pomagają wyzwolić się z toksycznych schematów i relacji.

¹ log.zdrowepodejscie.pl/wieje-wiatr/kim-jestes-potulna-meczennica-czy-moze-krolowa-sniegu-czyli-czula-przewodniczka-natalii-de-barbaro/

Dagmar Geisler, Czy ten smutek kiedyś minie?: jak poradzić sobie z żalem

[tekst i ilustracje:] Dagmar Geisler ; [tłumaczenie z j. niemieckiego: Magdalena Jałowiec]. - Kielce : Wydawnictwo Jedność, 2021.

Książka, w sposób bezpieczny, oswaja dzieci z problemem rozstania, śmierci i emocjami z tym faktem związanymi. Autorka porównuje etapy życia z cyklami występującymi w przyrodzie – jesienią kwiaty wędzną a liście z drzew opadają. Pięknie obrazują to ilustracje przedstawiające proces powstawania nowego życia aż do śmierci. Dają one nadzieję, że wiosną znowu urosną kwiaty a drzewa się zazielenią. Odcienie smutku po stracie bliskiej osoby są różne, różny jest też czas przeżywania tego żalu – u jednych jest on dłuższy, u innych krótszy. Autorka podkreśla, że „jest wiele sposobów przeżywania smutku i każdy jest dobry”. Ważne dla psychiki dziecka jest przekonanie, że smutek kiedyś jednak minie i pojawią się wspomnienia, które przeżyło się z ukochaną osobą. Optymistyczne i bardzo przekonujące są słowa Autorki: „Nikt, kto cię lubi, nie chciałby, żeby smutek został z tobą na zawsze”. Żyje i bliskie rzeczywistości ilustracje zachęcają dzieci do otwartej rozmowy o tej trudnej sytuacji.

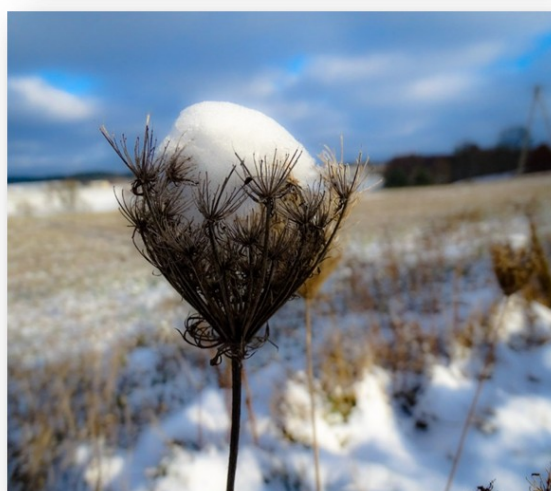
Roksana Jędrzejewska-Wróbel ; Dziwożona: baśń o wolności; ilustracje Marianna Oklejak. Wydanie pierwsze. – Warszawa : Wydawnictwo Bajka, 2022.

Ile dziewczynek boi się być sobą z obawy przed ośmieszeniem? A może ze strachu? A czy dorosłych to nie dotyczy? Baśń Roksany Jędrzejewskiej - Wróbel traktuje o odwadze, która prowadzi do wolności. Myśl o wolności jest obca małym bohaterkom, które mieszkając w Domu dla Dziewczynek, otoczonym ogrodem i wysokim ogrodzeniem, muszą być zawsze uśmiechnięte, niezależnie od nastroju. Nie wolno im płakać ani krzyżeć. Te zasady wpaja im dyrektorka Wiktoria Blum, osoba o kamiennym sercu. Opowiada swoim podopiecznym o dziwożonach, stworach odrażających i dzikich, o wykrzywionych twarzach, pokracznych figurach i okropnie brzydkich. Są owłosione i odziane tylko w czerwoną czapeczkę. Biegają po lesie, pojawiają się tylko nocą i uprowadzają miłe i potulne dziewczynki, takie jak mieszkanki tego domu. Dlatego po zachodzie słońca dziewczynkom nie wolno było podchodzić do okien. Główną bohaterkę Madzię zaczęły dręczyć pytania: „Co dziwożony robią z porwanymi dziewczynkami?” Potem zaczęły się pojawiać kolejne i kolejne pytania aż którejś nocy, podczas pełni, odważyła się uchylić ciężką zasłonę i spojrzeć na ogród... Odważyła się nawet wyjść i ... Co było dalej? Wszystko jest tak, jak w opowieściach pani Blum, a jednak Madzia jest szczęśliwa, bo odzyskuje wolność, o której wcześniej nie miała pojęcia.

W zimowej odświeżeniu...

z fotograficznej teki Emilii Jaworskiej - Weyders

**SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA
WIELKOPOLSKIEGO**

PLACÓWKI OŚWIATOWE PROWADZONE PRZEZ SAMORZĄD WOJEWÓDZTWA WIELKOPOLSKIEGO PODLEGŁE DEPARTAMENTOWI EDUKACJI I NAUKI

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Kaliszu

pełna informacja dostępna na stronie:
www.odn.kalisz.pl

Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Koninie

pełna informacja dostępna na stronie:
www.cdnkonin.pl

Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Lesznie

pełna informacja dostępna na stronie:
www.cdn.leszno.pl

Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Pile

pełna informacja dostępna na stronie:
www.cdn.pila.pl

Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli w Poznaniu

pełna informacja dostępna na stronie:
www.odnpoznan.pl

Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Kaliszu

www.cwrkdiz.kalisz.pl

Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Koninie

www.cwrkdiz.konin.pl

Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Lesznie

www.cwrkdiz.leszno.pl

Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Pile

www.cwrkdiz.pila.pl

Centrum Wsparcia Rzemiosła, Kształcenia Dualnego i Zawodowego w Poznaniu

www.cwrkdiz.poznan.pl

Placówki Oświatowe Prowadzone Przez
Samorząd Województwa Wielkopolskiego

Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Zawodowego i Ustawicznego:

- w **Gnieźnie**, ul. Mieszka I nr 27, www.medyk.gniezno.pl

Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:

Terapeuta Zajęciowy, Opiekun Medyczny, Technik Masażysta, Technik Farmaceutyczny

- w **Koninie**, ul. Przemysłowa 4, www.medyk.konin.pl

Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:

Terapeuta Zajęciowy, Opiekun Medyczny, Technik Usług Kosmetycznych, Technik Masażysta, Technik Elektroradiolog, Asystent Osoby Niepełnosprawnej, Higienistka Stomatologiczna

- w **Ostrowie Wielkopolskim**, ul. Limanowskiego 17,

www.msz-ostrow.cba.pl

Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:

Terapeuta Zajęciowy, Opiekun Medyczny, Technik Usług Kosmetycznych, Technik Masażysta, Technik Farmaceutyczny, Opiekunka Dziecięcia, Higienistka Stomatologiczna, Asystentka Stomatologiczna, Technik Elektroradiolog

- **Nr 1 w Poznaniu**, ul. Szamarzewskiego 99, www.msz.poznan.pl

Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:

Opiekun Medyczny, Technik Usług Kosmetycznych, Technik Masażysta, Technik Farmaceutyczny, Ortopystka, Technik BHP, Technik Elektroradiolog, Technik Elektroniki i Informatyki Medycznej

- **Nr 2 w Poznaniu**, ul. Mostowa 6, www.wsck.pl

Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:

Asystentka Stomatologiczna, Higienistka Stomatologiczna, Technik Dentystyczny, Asystent Osoby Niepełnosprawnej, Opiekun Medyczny, Opiekun Osoby Starszej, Opiekun w Domu Pomocy Społecznej, Opiekunka Dziecięcia, Technik Masażysta, Terapeuta Zajęciowy

- w **Rawiczu**, ul. gen. Grota Roweckiego 6, www.medyk-rawicz.pl

Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:

Technik Usług Kosmetycznych, Technik BHP, Opiekun Osoby Starszej, Terapeuta Zajęciowy, Opiekun w Domu Pomocy Społecznej, Opiekunka Środowiskowa, Opiekunka Dziecięcia, Asystent Osoby Niepełnosprawnej, Technik Masażysta, Opiekun Medyczny

- w **Złotowie**, ul. Szkołna 3, www.wsckziu-zlotow.pl

Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:

Opiekun Medyczny, Technik Archiwista, Technik Masażysta, Technik Usług Kosmetycznych, Opiekunka Dziecięcia

**Wielkopolskie Samorządowe Centrum Kształcenia Ustawicznego
we Wrześni**, ul. Wojska Polskiego 2a, www.wscku-wrzesnia.pl

Centrum oferuje naukę na następujących kierunkach:

- Florysta, Technik Usług Kosmetycznych, Technik Logistyki, Technik Administracji, Technik Archiwista, Technik Rachunkowości, Opiekun Medyczny, Asystent Osoby Niepełnosprawnej, Technik Budownictwa

Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Pile

64-920 Piła, ul. Bydgoska 21

tel. 67 352 17 50

www.cdn.pila.pl